Сексизм в українських вишах: історії тих, хто з ним зіткнувся та інструкція для постраждалих

Читать на русском

Сексизм в українських вишах: історії тих, хто з ним зіткнувся та інструкція для постраждалих

В українських університетах періодично спалахують скандали, пов'язані з сексизмом.

Видання "Рубрика" розповідає останні публічні історії тих, хто постраждав від сексизму своїх викладачів, та пояснює, як діяти у таких ситуаціях.

"Жінки створені, аби доглядати дітей та чоловіків"

Студенти Навчально-наукового інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка обурені — викладач цього навчального закладу Микита Василенко під час лекцій дозволяє собі висловлювання на кшталт "жінки можуть чогось досягнути лише у чотири способи: чоловік, коханець, батько, брат", "жінки створені, аби доглядати дітей та чоловіків", та "я проти того, аби всі мали права, особливо — жінки". Також Микита Василенко впевнений в тому, що "журналістика — це не жіноча професія", про що також відкрито говорив студентам та студенткам на своїх лекціях.

Про те, що такі та подібні тези викладач просуває буквально кожної пари, розповіла студентка четвертого курсу цього ВНЗ та військовослужбовиця Оксана Паращак. Студенти поскаржилися адміністрації університету на сексизм з боку Микити Василенка. Аби довести, що сексистські висловлювання з боку викладача — випадок не одноразовий, провели спеціальне опитування у гугл-формі.

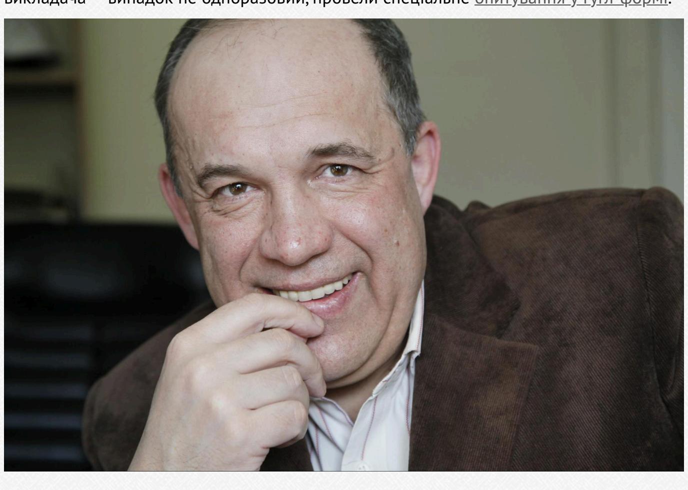

Викладачеві Інституту журналістики Микиті Василенку, а також очільниці кафедри, на якій він працює, винесли догану. А після цього викладач повернувся до роботи. Таке рішення обурило студентів — вони вимагають звільнення Василенка. У студпарламенті університету зазначили, що скарги щодо поведінки викладача Микити Василенка вони отримували від студентів неодноразово, а в грудні 2023 року їхні представники брали участь у засіданні Етичної комісії, яка, "не принесла бажаного результату".

Як дізналися журналісти, постійна комісія Вченої ради з питань етики в університеті визнала, що Василенко не дотримувався правил етичної поведінки під час спілкування зі здобувачами освіти.

"Також комісія дійшла висновку, що мала місце бездіяльність керівництва та Вченої ради ННІ журналістики. Організовано посилений моніторинг ситуації", — відповіли у КНУ імені Тараса Шевченка. — У разі виявлення нових фактів порушення Кодексу етичної спільноти Університету Василенком Микитою, до нього може бути застосоване дисциплінарне стягнення у вигляді звільнення".

"Дівчата часто самі провокують зґвалтування"

Прояви сексизму серед викладачів університетів не рідкість. Так, на початку лютого в центрі уваги опинився Володимир Кравець — викладач та колишній ректор Тернопільського національного педагогічного університету (ТНПУ) ім. В. Гнатюка. На фрагментах презентації курсу "Педагогіка: підготовка молоді до сімейного життя", який три роки Володимир Кравець викладав у навчальному закладі, можна побачити, які саме наративи він просував серед своїх студентів і студенток:

- звинувачував жінок та дівчат у тому, що вони відповідальні за зґвалтування;
- стверджував, що "у чоловіка та жінки — різна логіка". Наприклад, жінки менше цікавлять кар'єрою, а більше сімейним життям;
- називав аборт "дітовбивством".

Студентки сприйняли озвучені Кравцем тези принизливими та сексистськими, і оприлюднили слайди презентації у соцмережах. Обурення здобувачів освіти підтримала й народна депутатка від фракції "Голос" Інна Совсун. Через ситуацію з сексизмом в Тернопільському виші вона звернулася до Міністерства освіти і науки України, також депутатські звернення вона направила до керівництва університету.

Завдяки набутому розголосу професора кафедри педагогіки та менеджменту освіти ТНПУ ім. В. Гнатюка Володимира Кравця також відсторонили від викладання курсу "Педагогіка: підготовка молоді до сімейного життя".

"Жінка, а хоче різати! Сумне. Я би такої знати не хотів!"

Не обійшлося без скандалу із сексизмом і у Львові. Минулого літа колишній ректор Львівського медуніверситету Борис Зіменковський під час розподілу випускників на інтернатуру дозволив собі сексистські жарти й насміхався із прізвищ студенток. Допис із відеозаписами висловлювань викладача опублікувала на своїй сторінці у Facebook студентка Марія Грищук.

На одному із відео студентка на прізвище Волкодав говорить, що залишає свій попередній вибір щодо розподілу і бажає потрапити в дитячу хірургію. На що Борис Зіменковський коментує: "Ох і фамілія… З таким прізвищем і до дітей". На іншому відео студентка підтверджує свій намір стати хірургинею. Після чого Борис Зіменковський каже:

— Жінка, а хоче різати! Сумне. Я би такої знати не хотів.
— А якби рибу фарширувала? — питає інша член комісії.
— Та рибу! А якщо мене заріже вночі? — відповідає 83-річний ректор.

Ще одному зі студентів на питання, що робити з розподілом, ректор порадив "повіситися".

Після оприлюднення сексистських й образливих висловлювань Бориса Зіменковського у соціальних мережах виникло гучне обговорення щодо поведінки керівництва медичного університету. У коментарі українському медіа Борис Зіменковський сказав, що то були просто жарти. І говорив він це не на загал, а тихенько колежанці, яка сиділа поруч, а "поряд був потужний мікрофон і вихопив". Також у бесіді з журналістами Зіменковський вибачився перед тими, хто "прийняв його слова на свій рахунок".

Втім, у МОЗ засудили будь-які прояви сексизму та упередженого ставлення до студентів. Для розслідування скандалу з сексистськими висловлюваннями 21 червня в МОЗ створили комісію, пообіцявши ухвалити відповідні кадрові рішення, а також опрацювати численні скарги студентів даного ЗВО, які стосуються процедури розподілу в інтернатуру загалом. А вже 6 липня Бориса Зіменковського звільнили з посади ректора.

Яке рішення?

Журналісти видання "Рубрика" вирішили не просто згадати недавні найгучніші випадки проявів сексизму від викладачів університетів. А й запитали у правозахисниць, що потрібно робити студентам та студенткам, якщо вони теж зіткнулися з сексизмом від викладачів.

Розібратися чому, попри потужні розголоси, сексистські висловлювання знов і знов звучать у стінах українських вишів та скласти алгоритм дій для таких випадків "Рубриці" допомогли Марта Павлишин — юристка, менеджерка програм Центру "ЮрФем: освіта" та адвокатка, науковиця, лекторка Наталя Семчук.

Позбутися сексизму — мрія чи реальність?

Сексизм може проявлятися у формі стереотипів про роль жінок і чоловіків у суспільстві, нерівних умовах праці, зарплатній дискримінації, обмеженнях на доступ до освіти, набуття власності та управління, насильства та інших форм дискримінації на основі статі. У тому числі і в образливих висловлювань, приклади яких ми наводили вище.

"Сексизм є системним явищем, яке глибоко вкорінене в суспільстві через панівні гендерні стереотипи. Подолання сексизму та його проявів — це марафон, який може затягнутись на десятиліття, — вважає Марта Павлишин. — Адже мова йде також про зміну поглядів, підходів та ментальності суспільства як такої".

Наталя Семчук додає:

"Більшість країн діють в питаннях сексизму з позиції «м'якої сили» — передбачають мінімальну відповідальність, як за порушення та купу заходів для того, щоб сексисти мали мотивацію діяти не за звичкою, а змінювати свої установки для того, щоб і далі залишатися соціально сприйнятною людиною".

В останні роки завдяки феміністичним рухам та іншим небайдужим громадян(к)ам, про сексизм та його прояви почали говорити частіше і в нашій країні. Зроблено і перший важливий практичний крок — на законодавчому рівні заборонено сексизм у рекламі.

Експертки зазначають, належна реакція спільноти на прояви сексизму та наслідки, навіть, якщо поки вони здаються недостатніми, також є невід'ємною частиною його подолання. Але важливо залучати й інші важелі, щоб наслідки для сексистів дійсно були реальними.

Інструменти впливу

"У нас немає відповідальності за «сексизм» (якщо ми не враховуємо законодавство про рекламу), але у нас є відповідальність за дискримінацію за ознакою статі. Сексизм є проявом такої дискримінації. Люди, які постраждали від сексизму, мають право звернутись із позовом про захист честі та гідності", — говорить Марта Павлишин.

Такі судові процеси є затратними по часу та фінансах. І тому не всі потерпілі від дискримінації обирають вдатись до такого інструменту захисту своїх прав, однак такі випадки є. Наприклад, у справі Лесі Гасиджак, чиї професійні якості поставили під сумнів через зовнішність, рішенням став саме такий позов.

Іншими інструментами впливу є дисциплінарні покарання. Наприклад, трудове законодавство України встановлює відповідальність за мобінг, тобто цькування на робочому місці. Таке цькування може проявлятись і у сексизмі. Якщо керівник/ця або роботодавець/иця не вжили належних заходів реагування на прояви сексизму, наслідки можуть наставати і для них. Окрім цього, за мобінг передбачена адміністративна відповідальність за статтею 173-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

У випадку ВНЗ, сексизм може бути порушенням правил етичної поведінки, адже він принижує осіб за їхньою статтю. Відповідно до політик, статутів, інших внутрішніх документів ВНЗ, які регулюють питання поведінки що студентства, що викладацького складу, адміністрація може застосувати передбачені у них інструменти впливу.

"Законодавство зобов'язує університети сприяти впровадженню рівності за ознакою статі та приймати внутрішні документи з цього питання. Оскільки виконання цих вимог, принаймні на папері, тісно пов'язане з акредитацією, відповідні документи зазвичай є. Вони можуть мати різну назву, проте суть одна: обов'язок університету — протидіяти сексизму", — каже Наталя Семчук.

Так, в КНУ таким документом, є Стратегія забезпечення гендерної рівності. В інших університетах може бути інша назва. Проте головна мета такого документа — юридичне зобов'язання керівництва бути на боці дискримінованих та визначення конкретного посадовця чи посадовиці які за це відповідають.

Що робити студенткам та викладачкам, які стикнулися із сексизмом у ВНЗ?

Що радить Марта Павлишин:

1. Важливо проаналізувати, чи існують у ВНЗ відповідні політики, інші внутрішні інструменти, які врегульовують схожі процедури притягнення до відповідальності за сексизм чи дискримінацію.
2. Якщо ні, завжди залишається право звернутись до адміністрації факультету, інституту, університету тощо. Окрім того, не варто забувати про студентські органи самоврядування, які можуть надати відповідну підтримку потерпілим, озвучити випадки сексизму на доступних для них платформах.
3. Прояви сексизму потребують реакції. Якщо є підозра, що хтось із викладачів вдається до такої поведінки, то ви можете звернутись до завідувача чи завідувачки кафедри, адміністрації ВНЗ тощо.
4. Звісно, не варто забувати про дисциплінарні комітети, окремих осіб в адміністрації, які відповідальні за представництво інтересів студентства або за дотримання загальних етичних правил. Вони можуть бути вашою "точкою входу", щоб зорієнтуватись, як діяти далі у такій ситуації.
5. І, авжеж, право звернутись із позовом до суду також завжди залишається за вами.

"Залежно від наявних сил, бо права потрібно не лише знати, а й виборювати. Це потребує від скривдженої часу, сил, енергії та підтримки однодумиць", — каже Наталя Семчук і пропонує такий алгоритм дій:

1. Мати чіткі докази. Відео, аудіо або, якщо інцидент відбувся публічно, наприклад, на парі, важливо, щоб свідки могли підтвердити ваші слова. Якщо ж це відбулось в Мережі, то скріншоти, записи також можуть бути доказами.
2. Повідомити офіційних осіб про факт сексизму.
3. І лише після цього — вмикати інструмент публічного розголосу.

Також можна звертатися до міністерства, урядової Уповноваженої з гендерної політики, Уповноваженого ВР з прав людини, а також поліції, якщо є ресурс наполягати на розслідуванні за ст. 161 Кримінального кодексу.

Боротися колективно — буде дієвіше?

Юридично нема зв'язку між кількістю заявників та вирішенням справи, зазначає Наталя Семчук. Але на практиці ефективніше, тому що це дає можливість проявити системність такого явища та брак належної реакції на нього. Більше потерпілих — це можливість написати більше листів. Сходити на більше прийомів, яскравіше заявити про це на загал.

"Однак, тут важливо діяти злагоджено та погодити між собою, якого результату ви прагнете та в який спосіб вам найоптимальніше діяти, — звертає увагу Марта Павлишин. — Ініціативи #metoo чи #янебоюсьсказати підтвердили, що голоси постраждалих від дискримінації чи насильства сприяють тому, щоб про явище говорили, а наслідки для кривдників наставали".

Часто, якщо постраждалі від дискримінації розповідають про це не одразу, їх питають, чому вони чекали. Однак варто пам'ятати, що люди часто можуть відчувати стигму, сором, боятись, що їм ніхто не повірить, або що реальні наслідки не настануть. Причини, з яких люди вирішують не озвучувати такі інциденти є різними, тому не варто змушувати їх говорити проти волі.

Які є нюанси, коли залучаєш соцмережі?

На думку Марти Павлишин, соцмережі допомагають у розголосі, знайти свідків чи інших постраждалих. Однак тут варто ретельно думати над стратегією комунікації, на кого вона спрямована і для чого — привернути увагу аудиторії, щоб цю історію не "списали" чи заручитись підтримкою, допомогою тощо.

Також не варто забувати про конфіденційність, не всі потерпілі хочуть говорити публічно, тому що переживають за свою безпеку.

"Якщо не мати достатніх доказів (їх не обов'язково демонструвати на загал), викладач матиме право вимагати спростування такої інформації, тому що ця інформація порушує його право на повагу до честі та гідності в судовому порядку, — додає Наталя Семчук. — Тому варто завчасно подбати про докази, які можна буде надати в суді на підтвердження правдивості вказаних відомостей. Так само варто одразу подумати про межі поваги до приватного життя всіх осіб, щоб не отримати проблем і з цього боку. Це не обов'язково демонструвати, достатньо мати «в шухлядці»".

Як діяти, якщо хочеш справедливості, але хочеш зберегти анонімність?

Не всі дисциплінарні процедури у ВНЗ є анонімними, адже часто передбачають особисту заяву про вчинення порушення. Однак, якщо у ВНЗ передбачена процедура залишення анонімних скарг, ними варто скористатись.

Щодо анонімних звернень, як правило, проводять перевірку, проте про результат і вжиті заходи нікого не повідомляють, тому спосіб не можна назвати дієвим через великий ризик ігнорування. Якщо ви хочете зберегти анонімність, Наталія Семчук радить діяти через ГО чи представника — ймовірно, вони зможуть взяти боротьбу на себе.

"Це важка ситуація, адже часто про різні порушення у ВНЗ, не тільки ті, що пов'язані із сексизмом, бояться повідомляти через страх наслідків — чи повпливає це на результати сесії, навчання на бюджеті, стипендію тощо. Такі справи є чутливими, тому це в тому числі відповідальність ВНЗ — передбачити такі процедури подання скарг студентством, які допоможуть студентству відчувати себе захищеними від потенційного зовнішнього впливу, якщо вони таки приймуть рішення повідомити про випадок", — коментує Марта Павлишин.

І тут, на думку експерток, важливо не забувати про побудову довірливих стосунків між адміністрацією та студентством. Вони не повинні стояти по різні сторони барикад.

Ще більше корисних рішень!

Протидіяти дискримінації за ознакою статі та сексизму в закладах вищої освіти України допоможе порадник, створений для студентів ГО "Комунікації для змін" в рамках програми "ЄС за ґендерну рівність: разом проти ґендерних стереотипів і ґендерно-обумовленого насильства".

"Здобуваючи вищу освіту, важливо бачити життя крізь призму рівності, інклюзії, толерантності, взаємоповаги та підтримки. Вища освіта має бути вільною від страху зазнати будь-якого насильства, дискримінації чи переслідування", — зазначають у вступі до порадника його автори.

Мета порадника — відповісти на основні питання щодо дискримінації та її проявів, надихнути та навчити протидіяти.

Автор: Аліса Смагіна

Джерело: "Рубрика"

Теги: ОО Коммуникации для изменений | Павлишин Марта | Грищук Мария | Зименковский Борис | Совсун Инна | Кравец Владимир | Паращак Оксана | Василенко Никита | Постраждалі | Пострадавшие | Университеты | Університет | Сексизм

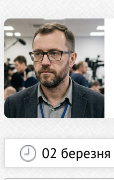

Микола Сидоренко
РЕДАКТОР РОЗДІЛУ «НОВИНИ СВІТУ»

02 березня 2024 г., 18:58 | Переглядів: 2319 | Коментарі: 0

Роздрукувати | Надіслати товаришу

Коментарі:

comments powered by Disqus

2013-2026 © АНТИКОР — національний антикорупційний портал

Реклама на сайті • Наші партнери

Політика конфіденційності

Використання матеріалів сайту дозволено лише за наявності активного гіперпосилання на джерело. Усі права на тексти, зображення, фотографії та відеоматеріали належать їх авторам.

0.044798